

Teatrul „Bacovia“
din Bacău

DUBLA DISPARIȚIE A MARTHEI N.

de Ștefan Oprea

Data premierei : 5 februarie 1975.

Regia : I. G. RUSSU. Asistent regie :
STELIAN PREDA. Scenografia : ȘTE-
FAN GEORGESCU. Muzica : GEORGE
RODI-FOCA.

Distribuția : IOANA ENE-ATANA-
SIU (Maric-Jeanne) ; STELIAN PRE-
DA (Radu) ; CONSTANTIN CONSTAN-
TIN (Ștef) ; CONSTANȚA ZMEU (Lau-
ra) ; PIU BURNEA (Cheran) ; FLO-
RIN GHEUCA (Ochișor) ; FLORIN
BLĂNĂRESCU (Barna) ; RODICA MU-
ȘTEANU (Livia) ; CONSTANTIN
MANEA (Căpitănu) ; LUKY BOTO-
ȘESCU (Martha).

Aflat pentru a doua oară în confruntare cu publicul de teatru (după spectacolul cu *Constelația ursului* jucat acum cîțiva ani de Naționalul ieșean), cunoscut și cititorului de teatru prin intermediul volumului *Balansoar pentru maimuțe* apărut în '73 la Editura „Cartea românească“, Ștefan Oprea adaugă preocupările sale teatrale, activității de ziarist și cronicar dramatic, de cronicar de cinema și prozator. *Dubla dispariție a Marthei N.*, prezentată recent în premieră pe țară de Teatrul Dramatic din Bacău, este o comedie polițistă construită în jurul unei acțiuni de spionaj, vizînd însă, în primul rînd, observația, analiza psihologică. Procedul nu e, desigur, nou, dramaturgii preferă formula piesei polițiste pentru a capta mai repede interesul spectatorului dar și pentru că o anchetă, de orice tip ar fi, înseamnă forare în profunzime, descifrare a caracterelor, descoperire de sensuri și motivații ascunse. Acțiunea piesei se desfășoară într-o cabană izolată pe munte, personajele fiind un grup de studenți aflați aici pentru o scurtă (și cam plicticoasă) vacanță, cărora li se alătură doi călători sosiți mai mult sau mai puțin întîmplător. În singura vilă din apropiere se va comite o acțiune de spionaj — fotografierea unor lucrări științifice de maximă importanță, elaborate de un eminent profesor universitar și de asistenta lui — acțiune însoțită de o crimă a cărei victimă va fi acea-

sta din urmă. Cercul suspensiilor se reduce la locuitorii cabanei, unul dintre ei — sau mai mulți — urmînd a fi spionul asasin. Ofițerul de miliție îi va reține pe toți lăsînd cercetarea, practic, în seama lor ; suspiciunea generală va declanșa reacții previzibile sau neașteptate, va dezvălui adevăruri mascate cu grijă pînă atunci. Starea de tensiune, spaima, vor risipi repede toate vălurile, toate falsele respectabilități, într-un fel de feroce „joc al adevărului“, în care fiecare spune tot ce știe despre celălalt (și au ce spune !). Dramaturgul aduce în discuție un număr foarte mare de probleme, de teme, constituînd fiecare un posibil subiect de piesă. Întîlnim tema dureroasă, de profunde implicații psihologice a omului de știință irosit, cu personalitatea umbră, strivită de o altă, vechea poveste a asistentului care ajunge să știe mai mult decît profesorul, dar lucrează, creează în numele și sub numele acestuia. Este vorba despre prima dispariție a asistentei Marthei N., cea de-a doua fiind moartea sa. Există în piesă și drama femeii care și-a vîndut tinerețea pe „un pumn de arginți“ — soția profesorului ! — și care se descoperă, cu spaimă, golită de orice bucurie, de orice satisfacție, neinteresată de nici unul din bunurile cîștigate. Este prezentă și o variantă a acestei teme — tînăra orbită de imaginea seducător înșelătoare a luxului, a traiului comod și strălucitor și care va eșua nu doar în compromis, ci va merge pînă la ultimele limite ale disoluției morale. Mai putem nota povestea jalnică în murdăria ei, a cuplului invalid, în care „îndrăgostitul“ e cinic, interesat, șantajist chiar, și „îndrăgostita“ e lipsită de demnitate, de personalitate, complăcîndu-se în cea mai desăvîrșită mizerie morală. Teme sînt multe, chiar prea multe și atenția autorului fuge de la una la alta fără a reuși să desăvîrșească, să împlinească nici una din ele. Piesa cuprinde cîteva scheme cunoscute de situații dramatice : un grup de oameni aflați într-un loc izolat, dintre care unul trebuie să fie criminalul (trebuie înseamnă că așa a vrut autorul deoarece, logic, crima o putea comite și cineva din vila unde a avut loc). Începînd cu clasicii genului — *Agatha Christie în Zece negri mititei*, continuînd cu piesele lui Robert Thomas și, la noi, cu *Totul într-o noapte* de Mihail Sabin sau *Singurătatea trăgătorului la țintă* de Vasile Rebreanu și Mircea Zăciu, ideea „criminalului printre noi“ e știută, făcută, exploatată, de nenumărate ori. Nimic grav în faptul că a preluat-o și Ștefan Oprea, dar a preluat-o pur și simplu, nu a folosit-o într-un anumit mod, într-un anumit scop, nu a investit-o cu nici o trăsătură caracteristică.

O altă formulă pe care o cunoaștem și din alte piese este acel „joc de-a procesul“ cu care debutează piesa, (celebra *Pană de automobil* a lui Dürrenmatt și, din nou, *Singurătatea trăgătorului la țintă* de Rebreanu și Zăciu sînt doar două din multele exemple posibile), joc care va releva adevăruri ascunse, va dezlega, din întîmplare sau ur-

mindul firul deducției, enigme, va duce la întuirea unor situații necunoscute, de fapt. După descoperirea „adevăratelor fețe” constatăm cu surprindere că toate personajele ascund o condamtabilă impuritate morală, neașteptată cu atât mai mult cu cât este vorba despre niște tineri aflați la vârsta marilor idealuri, a marilor intransigențe și nu a micilor afaceri veroase. Dramaturgul a fost, credem, cucerit de această tehnică a negării aparențelor reușind, în cele din urmă, să adune în piesa lui doar personaje detestabile, pe care nu le putem considera exponențiale societății noastre. Sigur că orice cadru își are uscăturile sale, dar numai uscături? Există un singur personaj (nu discutăm despre poliști care nu sînt nici pozitivi nici negativi ci „în exercițiul funcțiunii”) anunțat de dramaturg ca fiind un *om adevărat*. Așa ni se spune, dar dacă ne gândim că tînărul are statornice legături nocturne cu o femeie căsătorită, de care nici nu este îndrăgostit, marea lui iubire fiind... iubita prietenului său (iubire pe care nu o lasă la stadiul suspinător ci încearcă să o materializeze) dacă ne gândim deci la aceste lucruri, parcă puritatea lui nu mai e așa pură. Piesa lui Ștefan Oprea are, într-adevăr, prea multe teme și subteme, încearcă, uneori excesiv, să înnoade între ele toate personajele, toate destinele și rezultatul apare puțin confuz. Aglomerarea de date, de detalii, conduce la un ritm de desfășurare cam opintit; se alternează momentele care comunică informația, faptele, pe nerăsuflăte, cu momente care, mai ales în această succesiune, trenează.

O altă carență serioasă a textului o constituie finalul, important, mai mult decît oriunde, într-o piesă polițistă. Criminalul este descoperit după un detaliu absolut nesemnificativ, care nu dovedește, de fapt, nimic. Este o rezolvare precipitată, neconvingătoare ca raționament și înabilă ca tehnică dramatică.

Spectacolul băcăuan, purtînd semnătura regizorală a lui I. G. Russu, urmărește cu fidelitate textul, încearcă să schițeze, să diferențieze temele cuprinse de acesta. Tonul montării rămîne însă destul de incert, ezitînd între polițist și psihologie, tentat adesea de latura de comedie. Optînd pentru una sau alta dintre direcțiile oferite de text, spectacolul ar fi cîștigat, acesta avînd calitatea unui ritm destul de alert și a unei bune punctări a momentelor importante în desfășurarea conflictului.

Referitor la interpretare se poate formula o remarcă generală: roluri bine distribuite, bine jucate, dar „în minor”, fiecare dintre ele avea nevoie de un plus de particularizare, de nuanțare. Ioana Enc Atanasiu creionează cu linii precise, poate uneori cam apăsat, destinul contorsionat al eroinei sale, flutur ars violent de lampa care strălucește fără a încălzi. O victimă prin vocație și slăbiciune realizează Constanța Zmeu, cu un joc discret, ponderat, ce reușește să nu devieze în melodramă. Personajul „luminos” al piesei este investit, în interpretarea lui Stelian Pre-

da, cu căldură și simplitate, cu o anume franchețe sportivă, fără a scăpa însă de ușoara nuanță de neclaritate existentă în text. Destul de puțin diferențiate ipostazele — mergînd de la farmecul cuceritor la mizeria sufletească, pe care o cerea personajul lui Constantin Constantin. Un rol bun realizează Puiu Burnea, cu promptitudine a replicii, cu un umor de substanță, deloc exterior, reușind să fie prezent, să existe în scenă, chiar cu puține cuvinte. Prezență de pitorese și haz, chiar cam mult uneori — Florin Gheuca. Bune aprecieri, dar fără mențiuni deosebite, se cuvin lui Florin Blănărescu, Rodica Mușteanu, Constantin Manca, Iuky Botoșescu.

Teatrul de Stat „Valea Jiului” din Petroșani

DOI PE UN BALANSOAR

de William Gibson

Sîntem invitați, tot mai des, de vreo două stagioni, la spectacole puse în scenă de actori; am văzut *Subiectul era trandafirii*, în regia lui Ion Marinescu, *Spoon River*, regizat de Mihai Stan, *Insula*, în regia lui Mircea Cretu și lista poate continua. O privire de ansamblu asupra acestor încercări ne obligă să constatăm rezultate foarte modeste, montări cel mult onorabile și, paradoxal poate, calități interpretative sub posibilitățile actorilor respectivi. Desigur, nimic rău în interesul manifestat de actori pentru direcția de scenă, dar ne întrebăm, totuși, care este utilitatea acestor „flirturi” artistice, sînt ele într-adevăr necesare? Regizori avem destui și secția de specialitate a Institutului continuă să funcționeze. De mai bine de zece ani, de cînd s-a reînființat, clasa de regie este, anual, absolvită de 5—7 tineri, cu profiluri profesionale interesante, promisiuni artistice în confirmare. Alături de personalitățile marcante, tinerii regizori contribuie la închegarea unei ample și diversificate mișcări artistice. Deci, problema absenței directorilor de scenă nu se pune nici cantitativ, nici calitativ. Profesionalizarea actualui regizoral, evidentă și definitorie momen-